

DUNAKESZI DEMOGRÁFIÁJA ÉS TÁRSADALMI TAGOZÓDÁSA 1949 ÉS 2017 KÖZÖTT

Dunakeszi a szocializmus éveiben

Az első világháborútól eltérően, a második világháború alatt az ország területe hadszínterré vált, ami súlyos emberveszteséget eredményezett a polgári lakosság körében is. Az elesett katonák mellett az áldozatok számát növelték a harci cselekmények civil halottai, a hadifogságba hurcoltak és a deportálások áldozatai is. Dunakeszi térségét 1944. december 8-án érték el a szovjet csapatok, a német hadsereg pedig csak 28-án hagyta el, amely időszak alatt komoly összecsapások zajlottak a község területén.¹ A településen 1995-ben emeltek emlékművet a második világháború áldozatainak emlékére, amely – a hozzátartozók önkéntes jelzésére hagyatkozva – 118 katonai és polgári áldozat nevét örökíti meg. Dunakeszin, 1941-ben a 12.166 főnyi népességből 182 izraelita vallású személyt tartottak nyilván (147 főt Dunakeszin, 35-öt Alagon).² A váci járás településeinek – így Dunakeszinek és Alagnak is – zsidó lakosságát 1944 nyarán a váci gettóban gyűjtötték össze, ahonnan Auschwitzba vitték őket. A holokauszt során Auschwitzban vagy munkaszolgálat közben elhunyt dunakeszi áldozatok száma – jelenlegi ismereteink szerint – 81 fő volt.³ Pontosabb források állnak rendelkezésre az ország területéről 1946–1948 között kitelepített német lakosság létszámával kapcsolatban. Bár a településen több nemzetiség is élt, számuk az összlakossághoz viszonyítva elenyésző mértékű volt (1941-ben 1,7%). Az 1941-es népszámlálás szerint Alagon 26, Dunakeszin 77 német nemzetiségű, illetve anyanyelvű személyt írtak össze, ennél azonban több személyt vettek fel a kitelepítésre kijelöltek névjegyzékére: Alagon 94, Dunakeszin 103 főt, közülük viszont mindössze két főt telepítettek ki ténylegesen.⁴

A második világháborút követő első népszámlálás 1949-ben zajlott, amikor Alag és Dunakeszi még különálló települések voltak, amelyek demográfiai helyzete ellentétesen alakult.⁵ Alag népessége az 1941-es létszámról 284 lélekkal visszaesett, így a 7,5%-os fogyás 3517 lakos regisztrálását jelentette az utolsó önálló évét élő községnek. Dunakeszin ellenben – követve a háború utáni évek országos tendenciáját –, ha nem is nagyszámú, mégis népességgyarapodás volt mérhető, mintegy 108 lakossal.

Az 1990. évi népszámlálás adatait tartalmazó Pest megyei kötetben a népesség létszámáról egy hosszú idősort átfogó közlés található: az 1869 és 1949 közötti nyolc évtized alatt – két világháborút is átvészelve – Duna-

¹ CSOMA, 2008. 61–62.

² NÉPSZÁMLÁLÁS 1941. II. 243.

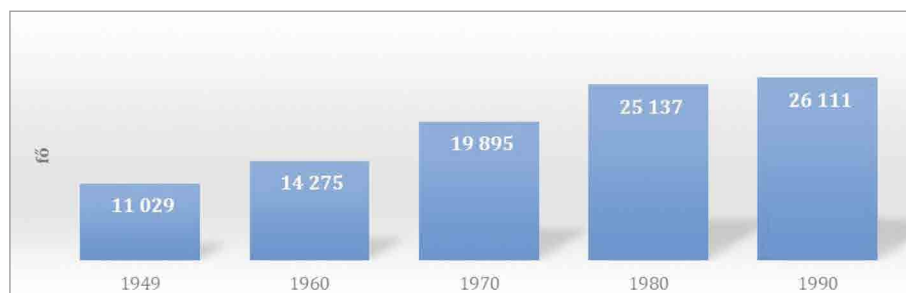
³ RADNÓTI, 2013.

⁴ CZIBULKA–HEINZ–LAKATOS, 2004. 291–292., 317–318.

⁵ NÉPSZÁMLÁLÁS 1941. I. 39.

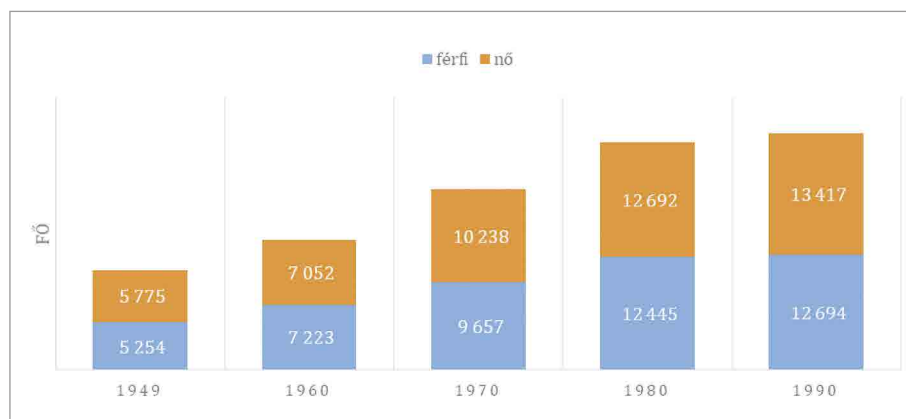
keszi népessége 1204 főről 11.029 lélekszámra emelkedett.⁶ 1949–1990-ig pedig 26.111-re nőtt a lakónépesség száma, ami az időközben eltelt 41 év alatt 15.082 fős népességnövekményt jelentett.

1. ábra: Dunakeszi lakossága 1949 és 1990 között (1960-ig jelen lévő népesség, 1970-től lakónépesség)⁷

A férfi és női lakosság létszáma közötti különbség 1949 és 1990 között 2-6% körül váltakozott, elsősorban női többletet mutatva.

2. ábra: Dunakeszi női és férfi lakossága (1949–1990)

A kormegoszlás tekintetében folytatódott a korábbi, országos érvényű trend: az idősebb korosztályok egyenletesen növekvő számával szemben kevesebb fiatal korosztály állt.⁸ Am az 1980-as népszámlálás kiugróan

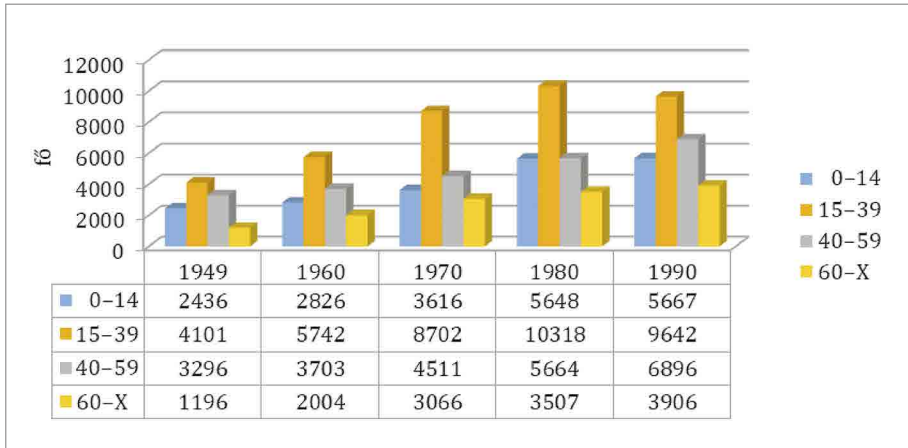
⁶ NÉPSZÁMLÁLÁS 1990. XVI. 240.

⁷ A magyar népszámlálások a kezdetektől a jelen lévő népességet számolták, amely a népszámlálás eszmei időpontjában a népszámlálás helyén tartózkodó személyt regisztrálta. 1970-től már a lakónépességet is meghatározták. Ekkor mindazokat számba vették, akik állandó bejelentett lakosok voltak, valamint azokat is, akik bejelentett ideiglenes lakosok voltak az adott lakásban.

⁸ VALUCH, 2002. 38.

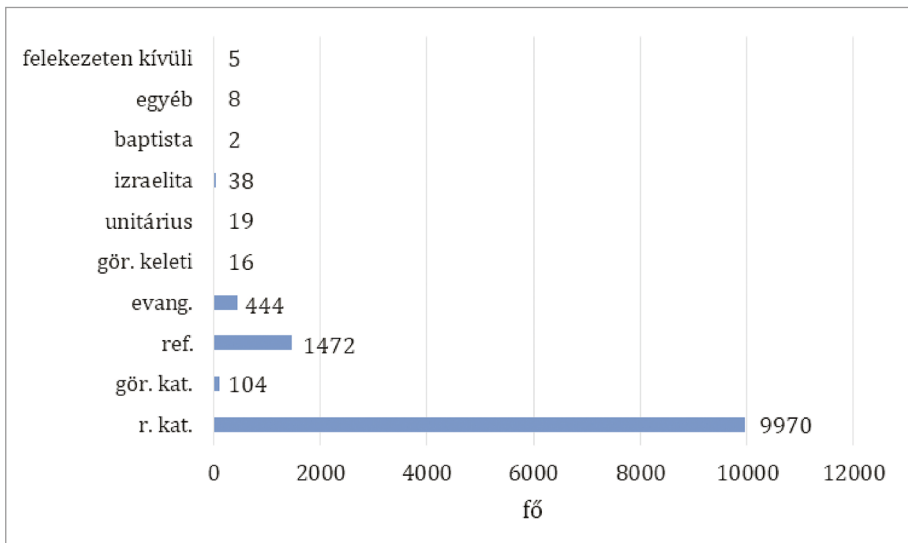
magas 14 év alatti és 15–39 év közötti korosztályi létszámot mutat, ami jelzi az 1977-es várossá nyilvánított település fiatalabb – főként lakótelepi – népességének megerősödését is, továbbá azt, hogy a betelepülők elsősorban a fiatalabb korosztályból kerültek ki.

3. ábra: A lakosság korosztályonkénti megoszlása (1949–1990)

A populáció vallás szerinti csoportosítását a szocializmusban csupán az 1949. évi népszámláláskor regisztrálták, azután már csak az ezredfordulót követően, 2001-ben vizsgálták ismét a felekezeti megoszlást. 1949-ben az egységesített Dunakeszi vallási bontás szerinti össznép-

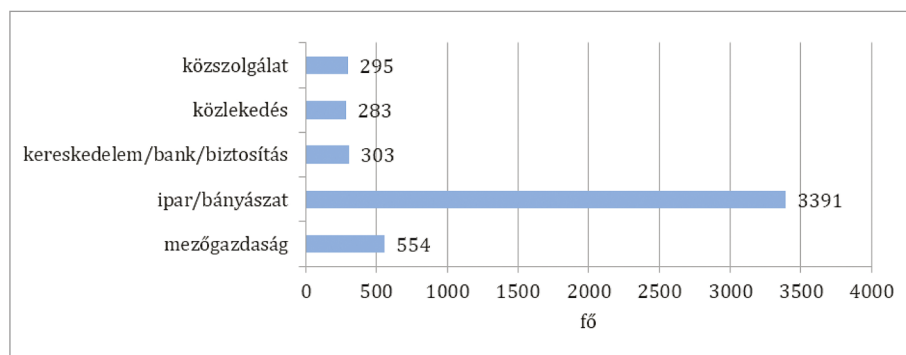
4. ábra: Dunakeszi lakosságának vallási megoszlása 1949-ben (fő)

sege 12.078 fő volt – magasabb, mint a népszámlálásban közölt szám, mert a vallási statisztikában még a nagyobb területen elhelyezkedő települést mérték.⁹

Az 1949. évi foglalkozásstatisztikai adatok még nem követik a későbbi népszámlálási felvételek foglalkozási kategóriarendszerét, ezért önálló bemutatásuk szükséges.¹⁰ A népességet foglalkozási főcsoport és foglalkozási viszony szerint sorolták be. A 12.078 főnyi összlakosságból Dunakeszin összesen 5847 kereső számított családfenntartónak. 1941-hez viszonyítva enyhén csökkent a mezőgazdasági keresők aránya, és a lakosság (keresők és eltartottak együttesen) mindössze 8,3%-ának biztosított jövedelmet. A háború utáni trendnek megfelelően, még dominánsabbá vált a település ipari jellege, hiszen az iparban és bányászatban foglalkoztatott keresők részesedése 46,6%-ról 70%-ra emelkedett, a lakosság 59,8%-ának az egzisztenciája kapcsolódott e szektorhoz. A kereskedelem, a bank és a biztosítás adta a népesség 5%-ának, a közlekedés 6%-nak, a közszolgálat 5,8%-nak a megélhetését.

5. ábra: Dunakeszi kereső lakosságának megoszlása foglalkozási főcsoportonként (1949)

A gazdasággal bírók közel háromnegyede (73,2%) a szűkös megélhetést lehetővé tevő 5 hold alatti kis- és törpebirtokkal rendelkezett, akik többnyire munkaerejük bérbeadására kényszerültek. Csupán hét gazdaság mérete érte el a 25-50 kataszteri hold közötti tartományt (1,4%).¹¹ Számarányukból kifolyólag a kis- és törpebirtokosok köréből került ki a mezőgazdasági keresők (önállók és segítő családtagjaik) többsége is.

1949 és 1990 között a népesség gazdasági aktivitása a következőképp alakult.¹²

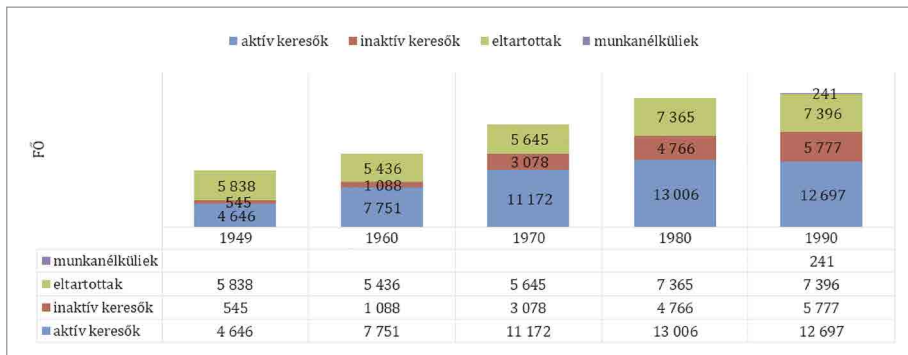
⁹ VALLÁSI ADATOK II. 1997. 50.

¹⁰ NÉPSZÁMLÁLÁS 1949. VIII. 366–369.

¹¹ NÉPSZÁMLÁLÁS 1949. III. 391.

¹² NÉPSZÁMLÁLÁS 1990. XVI. 24–25.

6. ábra: A dunakeszi népesség gazdasági aktivitása (1949–1990)

Az aktív keresők 1949-ben az össznépeség 42,1%-át alkották. Az iparosodás és a kétkeresős családmódel általánossá válása növelte arányukat, amely Dunakeszin a vizsgált periódusban 1970-ben tetőzött 56,15%-os részesedéssel. Ezt követően – egy évtizeddel megelőzve az országos folyamatot¹³ – viszont csökkent, és 1990-re már csak 48,6% volt a népességben belüli arányuk. 1949-ben az inaktív keresők (nyugdíjasok, bérbeadásból élők) aránya csupán 4,94% volt, ami folyamatosan emelkedve 1990-re elérte a 22,1%-ot. A növekedéshez lényegesen hozzájárult az, hogy 1967-től az inaktív keresők köre számottevően bővült a gyermekgondozási segélyen (gyes) lévő kismamákkal, továbbá, hogy 1985-től a gyermekgondozási díjat (gyed) is bevezették, így a kisgyermekes édesanyák nagyobb köre élhetett ezzel az új lehetőséggel. Az eltartottak aránya 1949 és 1970 között jelentős mértékben csökkent (52,9%-ról 28,4%-ra), és 1990-ben is megmaradt a 28,3%-os értéken. A rendszerváltoztatás Dunakeszin is együtt járt a munkanélküliség (241 fő) megjelenésével. Az aktív keresők megoszlását gazdasági ágak szerint 1960–1990 között a 7. ábra grafikonja tárja elénk a városról.¹⁴

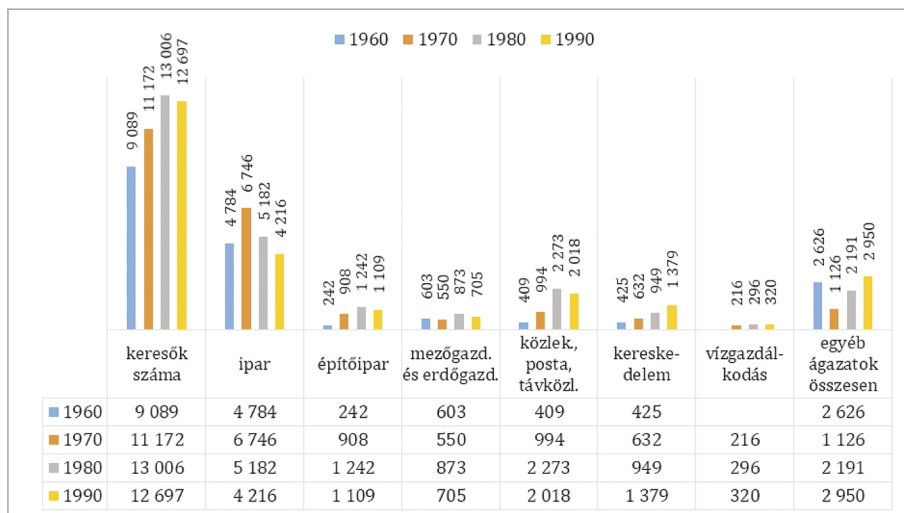
Az adatokat elemezve megállapítható, hogy továbbra is az ipari (és építőipari) szektorban dolgoztak a legtöbben a vizsgált időszakban. Dunakeszi – a budapesti agglomeráció településeinek többségétől eltérően – számos üzemmel is rendelkezett (vasúti kocsik gyártása és javítása, finommechanikai ipar, konzervipar, építőipar), ami jelentős mértékben növelte a helyi foglalkoztatást.¹⁵ Ennek ellenére az 1970-es népszámláláskor mért csúcsertékhez képest az ipar részesedése folyamatosan csökkent, és 1990-ben már csak a keresők 33%-a kapcsolódott hozzá. Az építőipar a munkaerő 8-10%-át szívta fel az 1970–1990-es népszámlálási adatok szerint, míg a mezőgazdaság és erdőgazdálkodás 4,5-7%-ot. Számottevő mértékben gyarapodott a szolgáltató szektor részesedése: a közlekedés,

¹³ VALUCH, 2002. 96.

¹⁴ NÉPSZÁMLÁLÁS 1960. III.c. 125.; NÉPSZÁMLÁLÁS 1990. XVI. 30.

¹⁵ Erről ld. a *Dunakeszi gazdaságtörténete 1950 után c.* fejezetet.

7. ábra: Dunakeszi kereső lakosságának megoszlása gazdasági áganként (1960–1990)

posta és távközlés ágazatában az 1970-es 9%-ról 1990-re 16%-ra emelkedett a foglalkoztatottak aránya, míg a kereskedelmi dolgozók aránya ugyanezen két időpontban 6%-ról 11%-ra növekedett.

1990-ben Dunakeszi társadalmi rétegződésének érdekes alakulását figyelhetjük meg a Pest megyei népszámlálási kötet egyik táblájában, ahol az aktív keresők foglalkozási főcsoportjait és a dolgozók beosztását rögzítették.¹⁶ Az összes aktív keresők 61,9%-a fizikai foglalkozású volt 1990-ben. Közülük a legmagasabb az ipari foglalkozásúak aránya, ezt követte az építőipar részesedése. A közlekedés, posta és távközlés területén foglalkoztatottak a fizikai munkások 7,8%-át tették ki, a kereskedelem és vendéglátóipar a fizikai foglalkozásúak 9,6%-ának, míg a mezőgazdaság 3%-uknak biztosított munkát. A vízgazdálkodás, egészségügy és szolgáltatás területén dolgozók aránya a fizikai munkásokon belül 4,4%, az anyagmozgatók, gépkezelők és árukezelők részesedése 5,4% volt. Egyéb fizikai munkaterületen tevékenykedett a fizikai foglalkozásúak 13,9%-a. Az aktív keresők másik nagy csoportját (38,1%) a szellemi foglalkozásúak tették ki. A következőképp oszlottak meg: műszaki foglalkozásúak (22,5%); igazgatási, gazdasági területen foglalkoztatottak (26,1%); egészségügyi és kulturális foglalkozásúak (17,9%); számviteli és ügyviteli dolgozók (33,4%). A szellemi foglalkozásúak beosztás szerint a következő csoportokat alkották: vezető, irányító (24,2%); beosztott ügyintéző (57,3%); beosztott ügyviteli dolgozó (17,5%). Önálló foglalkozásúként és segítő családtagként 1,05% tartozott még a szellemi foglalkozást űző dunakesziek közé.

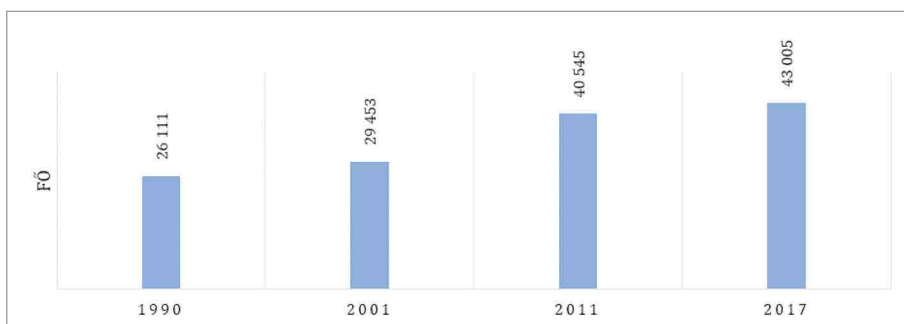
¹⁶ NÉPSZÁMLÁLÁS 1990. XVI. 336–337.

Dunakeszi a rendszerváltozás után (1990–2017)

Az 1990 utáni 27 esztendő demográfiai jellemzéséhez a 2001. és a 2011. évi népszámlálások kötetei használhatók. Az 1990–2001 közötti főbb népmozgalmi adatokról a 2001. évi census Pest megyei kötete kínálkozik forrásul.¹⁷ Dunakeszi népmozgalmi adatait a 2001–2011 közötti időszakra, sőt, 2012–2017-re is a KSH weboldalán, a Tájékoztatási adatbázis területi statisztikájában lehet nyomon követni.¹⁸ A legfrissebb népességi adatokat a várossól a *Magyarország közigazgatási helynévkönyve* című KSH-kiadvány közli.¹⁹

1990-ben Dunakeszi lakónépességként 26.111 embert számláltak meg, ami 2001-re 29.453 főre emelkedett. 2011-ben – 37,7%-os népességnövekedés révén, egyfajta népességrobbanást okozva – fölűszórt 40.545 személyre. 2017. december 31-én a lakosság száma már elérte a 43.908 főt.

8. ábra: Dunakeszi lakónépessége (1990–2017)

A népsűrűség (egy négyzetkilométerre jutó lakosok száma) 1990-ben 840,7 volt, 2001-ben, 948,3-ra emelkedett, ami az országban kiemelkedően magasnak számított. Tehát tizenegy év elteltével csaknem 108 emberrel több lakott egy négyzetkilométeren, mint korábban. 2011-re a gyors ütemű népességnövekedés következtében a népsűrűségi mutató is 1305,4 fő/km²-re ugrott, ami Pest megyében is az elsők közé helyezte a várost. A mutató 2017-ben tovább emelkedett 1360,9-re, a második legsűrűbben lakott várossá duzzasztva a járásközpontot Pest megyében.²⁰

1990–2001 között az élve születések száma 3149 volt, ami kevesebb, mint a halálozások (3364 veszteség) száma. Éppen ezért a természetes szaporodás fogyásba fordult, -215 fővel. E tekintetben és ebben az idő-

¹⁷ NÉPSZÁMLÁLÁS 2001. VI. 68–69., 78–79.

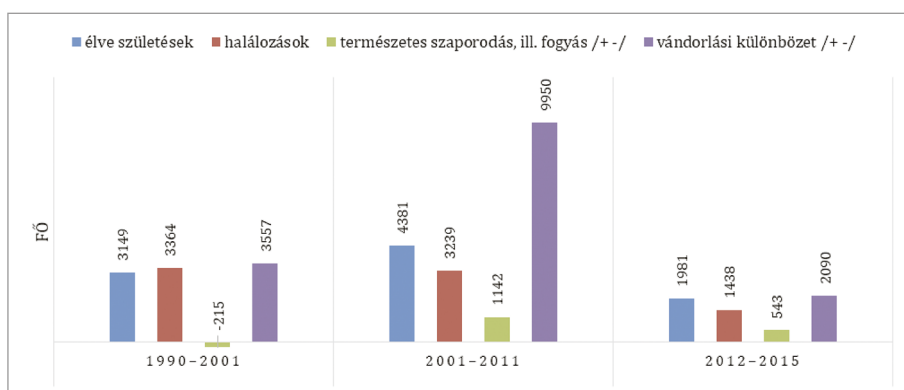
¹⁸ *Népszámlálási adatok 2011-es településszerkezetben, járással*, <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/ha/Viewer.jsp> (letöltve: 2015. október 12.)

¹⁹ *Magyarország közigazgatási helynévkönyve, 2017 január 1.*, Bp., KSH, 2017. 68. http://www.ksh.hu/docs/hun/hnk/hnk_2017.pdf (A letöltés ideje: 2017. november 5.)

²⁰ *Magyarország közigazgatási helynévkönyve 2017. január 1.*, Bp., KSH, 2017. 68. http://www.ksh.hu/docs/hun/hnk/hnk_2017.pdf (A letöltés ideje: 2017. november 5.)

szakban Dunakeszi is követte az országos tendenciát. Népeségfogyás azonban mégsem következett be, mert a vándorlási különbözet, a 3557 főnyi új beköltöző, bőven pótolta a természetes fogyást. Az agglomerációs övezetben a népesség természetes fogyását 1994-től jelentős vándorlási többlet egészítette ki, így összességében az itt élők száma 28%-kal emelkedett.²¹ A 2001–2011 közötti utolsó népszámlálási ciklusban az élve születések száma 4381, a halálozásoké 3239 volt. Így a természetes szaporodás 1142 fős nyereségként, a vándorlási különbözet pedig 9950 új lakos személyében jelentkezett Dunakeszin. A 2012–2015. évben 1981 gyermek születése mellett csak 1438 fő hunyt el, így tehát a természetes szaporodás négy év alatt 543 fő volt. Vándorlási különbözetként pedig 2090 új lakos betelepődését regisztrálták.²²

9. ábra: Népmozgalmi adatok (1990–2015)

A kedvező demográfiai helyzetet a korcsoportos bontás képes relevánsan bemutatni.²³ 2001-ben a 0–14 évesek a népesség 16,3%-át, 2011-ben 18%-át tették ki. A 15–39 éves korosztály 2001-ben a lakónépesség 37%-át adta, 2011-ben valamivel magasabb, 38,3% volt a részesedése. A 40–59 évesek korcsoportja 2001-ben a lakosság 29,7%-át adta, 2011-ben 25,6%-ot ért el az aránya. A 60–69 évesek 2001-ben a népesség 9,1%-át, 2011-ben 9,9%-át alkották, míg a 70 év fölöttiek 2001-ben és 2011-ben a város lakóinak csupán 8%-át adták ki.

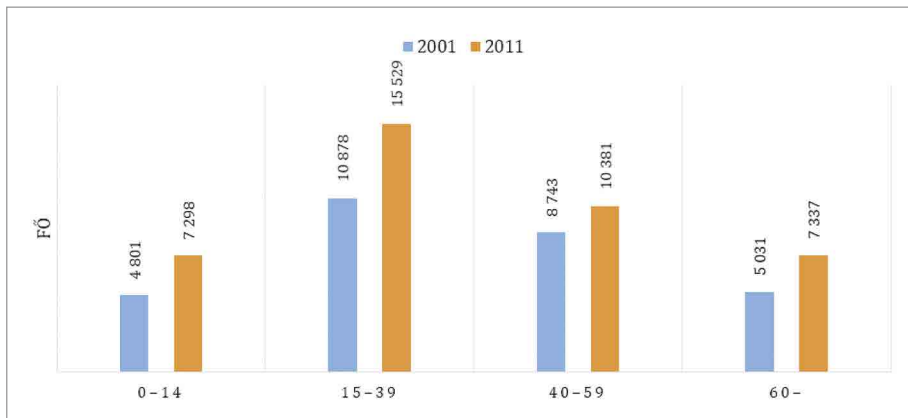
Megállapítható tehát, hogy a város népességének korfája kedvezően fest, mert a fiatalabb és a középkorú korosztályt jóval többen képviselik, mint az idősebb nemzedéket. Tíz év alatt – alapvetően a bevándorlásnak köszönhetően – fiatalodott a város korfája, mert a 14 év alatti korosztályban 2011-ben 2497 gyermekkel több élt, mint 2001-ben, és a népesség

²¹ BRINSZKYNÉ, 2006. 6.

²² *Éves településstatistikai adatok 2015-ös településszerkezetben*, <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/ha/Viewer.jsp>. A letöltés ideje: 2017. november 7.)

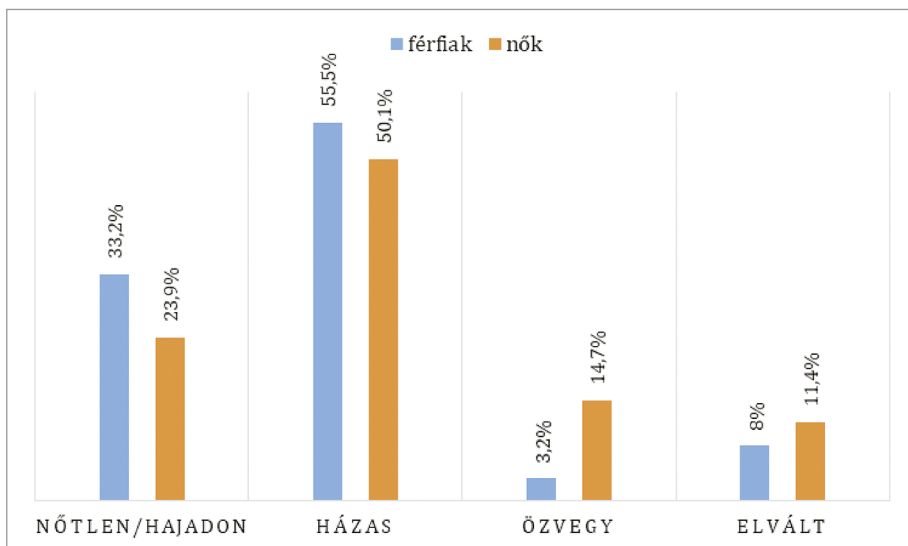
²³ NÉPSZÁMLÁLÁS 2001. VI. 98–99.; NÉPSZÁMLÁLÁS 2011. III. 145.

10. ábra: A lakosság korosztályonkénti megoszlása (2001–2011)

belüli arányuk is kedvezőbb volt, mint korábban. A 15–39 éves korosztály szintén megerősödött 2011-re. A 40–59 évesek az előző népszámlálásban a népességen belül 3%-kal magasabb arányt képviseltek, így a fiatalabbak felé mozdult el a város népességének korösszetétele. Biztató jövőt ígér a 14 év alatti korcsoport és a 70 év felettek összevetése. Aszerint több mint kétszer akkora a fiatalkorúak száma és a lakosságon belüli aránya, mint a 70 éven felülieké. Ugyanakkor az előző évtizedekkel összehasonlítva

11. ábra: A 15 évesnél idősebb népesség családi állapot és nemek szerinti bontása (2001)²⁴

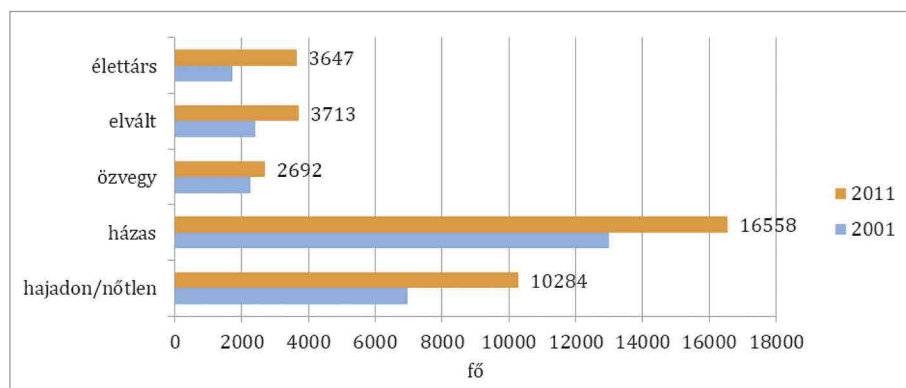

²⁴ NÉPSZÁMLÁLÁS 2001. VI. 138–139.

kiderül, hogy tovább csökkent a 0–14 évesek aránya (amely 1949-ben 22% volt), és lassú ütemben emelkedett az idősebb korosztály részesedése (1949-ben még 11% a 60 felettiiek részesedése), tehát – az agglomeráció más településeihez hasonlóan – folytatódott a népesség elöregedése, ha kisebb mértékben is.²⁵

A 11. ábrán jól látszik, hogy mind a hajadonok, mind pedig a házas nők arányukban kevesebben voltak, mint az azonos életállapotú férfiak. Az özvegy nők viszont ötször többen voltak, mint az özvegy férfiak; és az elvált nők száma is jóval több, mint az elvált férfiaké. Az élettársi kapcsolatban azonban szinte egyforma számban és közel azonos arányban éltek nők (858 fő; 6,6%) és férfiak (862 fő; 7,4%). A 2011-es népszámlálás mellőzi a nemek szerinti bontást, ám így, összességében is figyelemre méltó változást mutat.²⁶ A nőtlenek és hajadonok csoportja az utolsó censzuskor a népesség 30,9%-át adta, 2,4%-os növekedést hozva létre tíz év során. A házasok 2011-ben a jelzett lakosság 49,8%-át képviselték, míg 2001-ben arányuk még 52,7% volt. Így hát elsőnek azt állapíthatjuk meg, hogy 2,9%-os csökkenést regisztráltak Dunakeszin a házas állapotúak körében 2011-ben az előző népszámláláshoz képest. Az özvegyek részesedése 2011-ben 8,1%-ra emelkedett a tíz évvel korábbi 6,5%-ról, és növekedett az elváltak aránya is: 9,8%-ról 11,2%-ra. Jelentős növekmény mutatkozott az élettársi kapcsolatban élők esetében: az ezredfordulón 7%, míg 2011-ben már a vizsgált populáció 11%-a élt ilyen kapcsolatban. A Dunakeszin a családi állapot kapcsán ismertetett adatok illeszkednek az országos tendenciákhoz. Az 1990-től 2011-ig eltelt időszakban ugyanis szinte megháromszorozódott a tartós élettársi kapcsolatban élők száma Magyarországon, 250.000-ről 740.000-re növekedett, ami együtt járt a házasságban élők számának csökkenésével, illetve az elváltak, nőtlenek és hajadonok számának megnövekedésével. Az özvegy nők nagyobb száma

12. ábra: Dunakeszi lakossága családi állapot szerint (2001–2011)

²⁵ BRINSZKYNÉ, 2006. 9.; VALUCH, 2015. 45.

²⁶ NÉPSZÁMLÁLÁS 2011. III. 155.

viszont két okból ered, egyrészt abból, hogy a férfi és női népesség élet-tartama eltérő, másrészt pedig magas a középkorú férfiak halandósága. A házasságkötések száma a modernkori társadalmakban bekövetkezett életmód- és mentalitásváltozás miatt csökken, a szociológiai kutatások ugyanakkor még mindig egyértelművé teszik, hogy a házasság pozitív megítélése változatlan maradt. A házasságok és a születések számának csökkenése kapcsolódik egymáshoz: bár a kevesebb házasságból kevesebb gyerek is születik, a népesedési folyamatok alakítása sokkalta jobban kötődik az éppen aktuális kormányzat szociális, foglalkoztatási és egészségügyi intézkedéseéhez. A népességfogyás csökkentésének másik eleme pedig a halandóság mérséklése, amely szintúgy az egészségügy kérdéskörébe tartozó jelenség.²⁷

Az iskolázottságot vizsgáló statisztika is hű képe lehet a második évezred eleji, főváros közeli település szellemi állapotának.²⁸ A budapesti agglomeráció lakossága iskolai végzettség tekintetében kedvezőbb összetételű az országos átlagnál. A fővárosban és a vonzott települések háromnegyedében az országos átlagnál (49%) többen rendelkeznek legalább középiskolai érettségivel a felnőttek körében, a 19%-os országos átlaggal szemben a 25 évesek és idősebbek 24%-a rendelkezett egyetemi vagy főiskolai oklevéllel. Különbség továbbá, hogy a férfiaknál az országonál valamelyest nagyobb a diplomások aránya, mint a nők körében.²⁹

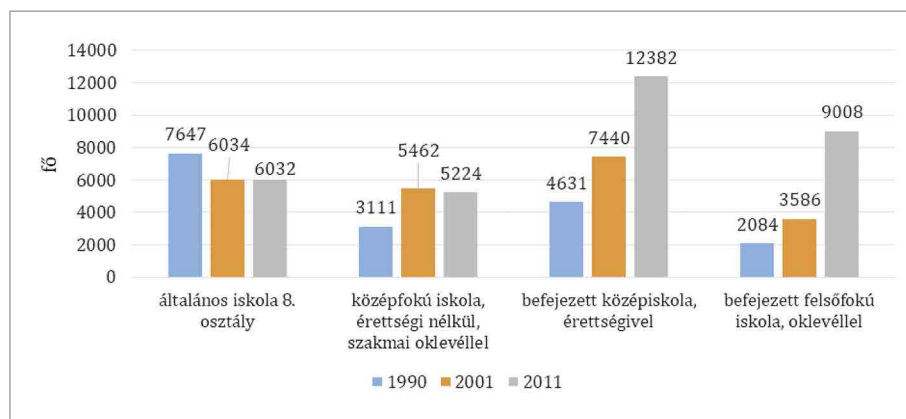
A 7 éves és idősebb populáció legmagasabb iskolai végzettség szerinti tagozódása az alábbi tényeket mutatja meg Dunakeszi városáról. Ez a csoport 2001-ben 27.511, 2011-ben már 36.355 lakosból áll. 2001-ben közülük az általános iskola első évfolyamát sem végezte el kb. 1,5%-nyi gyermek és felnőtt, ami 1% körüli értékre csökkent 2011-ben. (Az írástudatlanokról nincs külön statisztika!) Az általános iskola 1–7. évfolyamát 2001-ben a vizsgált csoport 13,98%-a végezte el, ami 2011-re 9,1%-ra esett vissza. Hasonló csökkenés mutatható ki a 8. osztályt befejezők arányában is: 2001-ben 21,9%-nyian, 2011-ben 16,6%-nyian voltak. Érettségi nélküli középiskolai végzettsége az iskolaérett lakosság 19,85%-ának volt, míg érettségivel a szignifikáns lakosság 27%-a rendelkezett 2001-ben. A középiskolában érettségi nélkül, esetleg szakmai oklevéllel végzettek aránya 14,3%-ra csökkent 2011-ben. Így feltételezhető, hogy az érettségivel nem rendelkező, de középiskolát végzettek közül is továbbtanulhattak, hiszen az érettségizettek száma jelentősen megugrott, 2011-ben 34%-ot tett ki. 2001-ben oklevél nélküli főiskolai és/vagy egyetemi végzettséggel 2,7% bírt, míg okleveles főiskolai, egyetemi végzettséggel a vizsgált csoport 13%-a. A felsőfokú diplomások aránya a 7 évesnél idősebb városi lakosság 24,7%-ra növekedett 2011-ben, ami igen magas iskolázottsági szintemelkedést mutat.

²⁷ VALUCH, 2015. 48–51.

²⁸ NÉPSZÁMLÁLÁS 2001. VI. 158–159.; NÉPSZÁMLÁLÁS 2011. III. 160.

²⁹ AGGLOMERÁCIÓK, 2014. 33–34.

13. ábra: A 7 év fölöttiek legmagasabb iskolai végzettsége Dunakeszin (1990–2011)

Az egypártrendszer idejének népszámlálásaira jellemző volt, hogy a vallási-felekezeti hovatartozást nem vették figyelembe. E gyakorlaton csak a 2001. évi népszámlálás változtatott.³⁰ Ekkorra – tekintettel az előző korszak valláspolitikai irányelveire (támadások a vallásukat gyakorlók ellen, az iskolai vallásoktatás megszüntetése stb.) – Dunakeszi vallásfelekezeti térképe teljesen más képet mutatott, mint 1949-ben.³¹ 1949-ben a katolikusok számaránya a lakosság 82,5, míg 2001-ben 48,2%-át (14.187 fő) tette ki. Ebből római katolikusok 13.687-en voltak, ami a lakosság 46,47%-át jelentette 2001-ben. A reformátusok a lakosság 14, az evangélikusok 2%-át képviselték. 5491 ember vallotta magát egyházhoz, felekezethez nem tartozónak, ami a lakosság 18,6%-át adta. „Nem kíván válaszolni, ismeretlen” kategóriát jelölt meg a lakosok 15,8%-a.

A vallási, felekezeti megoszlás viszont 2011-re a nagy történelmi egyházak tekintetében újabb jelentős csökkenést hozott.³² A katolikus hívek aránya a népességen belül 29%-ra csökkent, a római katolikusoké 28%-ra. A reformátusok aránya is jelentősen visszaesett, 8,76%-ra, míg az evangélikusoké – a létszámnövekedés ellenére – 1,5% alá csökkent. A felekezethez nem tartozók száma viszont megugrott, így már a lakosság 21,84%-a sorolta e csoportba magát. Egy új rubrikában ateistának vallotta magát 1089 ember (2,69%). A „Nem kívánt válaszolni, nincs válasz” kategóriába 13.811 ember (34%) került. Így ezen választ adók száma több lett, mint a katolikusoké összesen. Fölmerül a kérdés: valós lehet a népesség ilyen irányú elfordulása a történelmi egyházaktól vagy inkább másról van szó? Mivel országosan is hasonló csökkenést mutatott a statisztika, a történelmi egyházak vezetőinek többsége, így a Magyar Katolikus Püspöki

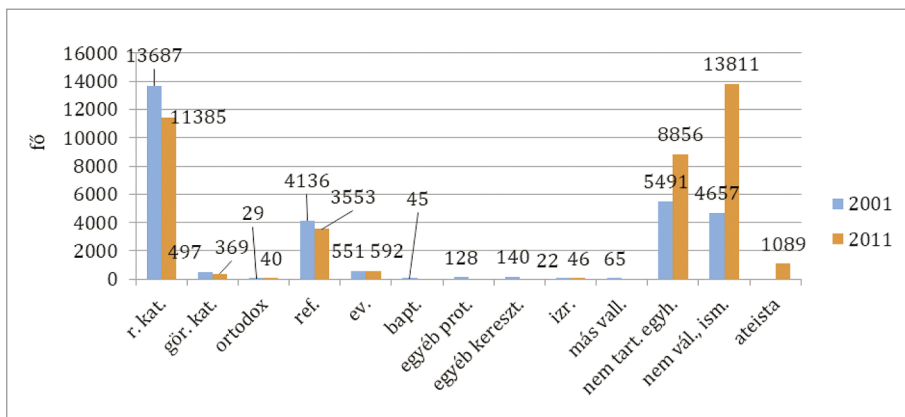
³⁰ NÉPSZÁMLÁLÁS 2001. VI. 178–179.

³¹ A vallási kérdéshez ld. az *Egyházi élet Dunakeszin a 20. század második felében* c. fejezetet.

³² NÉPSZÁMLÁLÁS 2011. III., 183.

Kar is kétségbe vonta a népszámlálási kérdőív felekezeti statisztikájának valóságghű kitöltését, illetőleg az adatok összevethetőségét az előző népszámlálásokkal.³³

14. ábra: Dunakeszi lakosainak vallási megoszlása (2001–2011)

A rendszerváltozástól a 2011. évi népszámlálásig eltelt huszonegy év alatt a település társadalmi rétegződése jelentősen megváltozott. Ezen időszak első tizenegy évének gazdasági aktivitási vizsgálatával a 2001. évi census Pest megyéről szóló kötetében találkozhatunk.³⁴ 1990-ben, a rendszerváltozás hajnalán a város lakónépességében a foglalkoztatottak aránya 48,6% volt, ami a 2001-es népszámláláskor 43,9%-ra csökkent, 2011-ben pedig 45,8%-ot ért el a részesedésük. A munkanélküliség rovatba először 1990-ben került adat a szocialista „teljes foglalkoztatás” után. Ekkor a munkanélküliek közé még csak 241 embert soroltak, ami a lakosság 0,1%-át sem érte el, 2001-re viszont több mint háromszorosára nőtt a számuk, és a lakosság 2,6%-át érintette. Az emelkedő tendencia folytatódott, és 2011-re már 4,5%-ra ugrott fel arányuk. A 2010–2015 közötti időszakban³⁵ hullámzó mozgást regisztráltak. Eddig a népszámlálások a „munkanélküli” fogalmat használták, ám ezután a munkaerőstatisztikában áttértek a „nyilvántartott álláskeresők” definíciójára, amely már a munkához nem jutók szűkebb körére vonatkozik. Az iskolai végzettség szerint a nyilvántartott álláskeresők legtöbbször 2010–2015 között nem az iskolázatlanok közül került ki, ahogy az talán az általános vélekedés alapján várható lett volna,

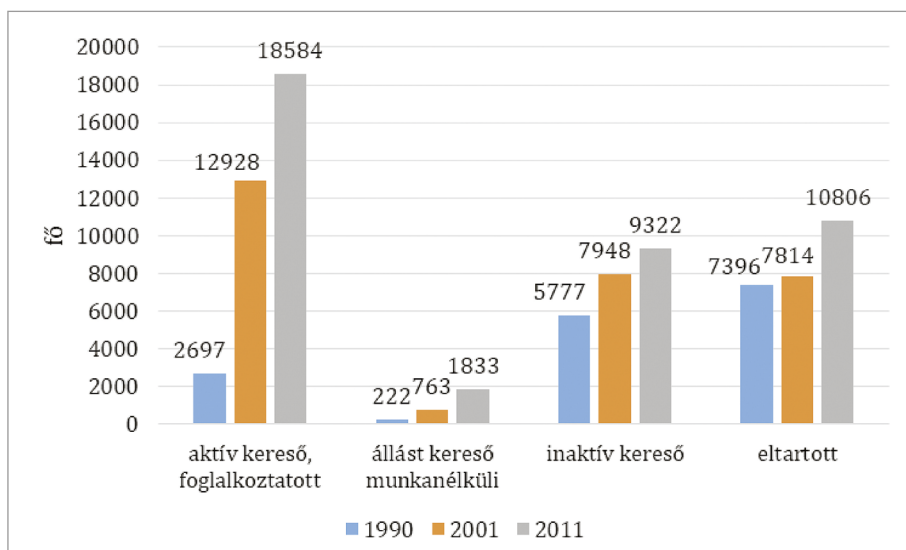
³³ Az MKPK Titkárságának közleménye a 2011. évi népszámlálás végleges adatai kapcsán, Bp., 2013. március 13. <http://www.katolikus.hu/pda/cikk.php?h=1934> (A letöltés ideje: 2015. november 23.)

³⁴ NÉPSZÁMLÁLÁS 2001. VI., 208–209., 218–219. NÉPSZÁMLÁLÁS 2011. III. 166.

³⁵ A 2010–2015 közötti időszakra vonatkozó adatokat a KSH internetes felületén, a Tájékoztatói adatbázisban találhatjuk meg. Éves településstatisztikai adatok 2015-ös településszerkezetben: Munkanélküliségi adatok, <http://ksh.hu/Statinfo/ha/Viewer.jsp> (A letöltés ideje: 2017. november 7.)

hanem a szakközépiskolai, a technikumi és a gimnáziumi végzettségűek köréből. A legtöbb középfokú végzettségű munkanélküli 2010-ben volt mérhető (433 fő), 2015-re számuk jelentősen csökkent (256 fő). A szellemi vagy fizikai foglalkozásuk közül pedig a fizikai foglalkozást végzőknek kellett főként munkát keresniük. A nyilvántartott pályakezdő álláskereső száma 27 és 68 fő között mozgott, de 2015-re 19 főre csökkent. Az inaktív keresők a dunakesziek 22,1%-át, az eltartottak a városi népesség 28,3%-át alkották 1990-ben. Arányuk 2001-ben egyaránt a 26,9%-ot érte el, és nem változott jelentős mértékben a 2011-es népszámlálás adatai szerint sem: az inaktív keresők ekkor Dunakeszi lakosságának 23%-át, az eltartottak 26,7%-át tették ki. Összességében a budapesti agglomeráció, így Dunakeszi foglalkoztatási helyzete is kedvezőbb képet mutat az országosnál, mivel 2011-ben a foglalkoztatottak aránya a népességben belül magasabb, míg a munkanélkülieké, inaktív keresőké és eltartottaké alacsonyabb volt a Budapest környéki településeken. Települési szinten Herceghalmon volt a legnagyobb a foglalkoztatás, amit Telki, Nagytarcsa és Dunakeszi követett.³⁶

15. ábra: Gazdasági aktivitás Dunakeszin (1990–2011)

A népesség társadalmi mozgását, rétegződését jól mutatják a foglalkoztatottak foglalkozási főcsoportok szerinti táblázatai. A 2001. évi gazdasági helyzetet Pest megye népszámlálási anyagának második kötetében találjuk.³⁷ A településen 2001-ben a foglalkoztatottak 24,3%-a vezető értelmiségiként tevékenykedett, míg egyéb szellemi foglalkozásuként dolgozott a

³⁶ AGGLOMERÁCIÓK, 2014. 34.

³⁷ NÉPSZÁMLÁLÁS 2001. VI. 228–229.

lakosság további 25,5%-a. Kiugró részesedésük tovább emelkedett 2011-re, így elérte a 30,4, illetve 30,2%-ot. A szolgáltató szektorban 2001-ben a dunakesziek 15,4%-a dolgozott, és közel azonos arányt, 15,9%-ot tettek ki 2011-ben is. 2001-ben még az iparban, építőiparban foglalkoztatott munkavállalók száma volt a legnagyobb – 27,5%-os részesedéssel az összfoglalkoztatásból, ami tíz év alatt nagyot zuhanva 16,9%-ra szorult vissza. A mezőgazdaságban és erdőgazdálkodásban foglalkoztatottak száma mindkét népszámlálás alkalmával elenyésző volt, a népesség csupán kb. fél százaléká dolgozott ebben az ágazatban. Az egyéb foglalkozásúak 2001-ben 6,7%-os részt képviseltek, 2011-ben 5,8%-ot. A 2011-es adatok tükrében Dunakeszi minden foglalkozási főcsoport részesedési arányát tekintve belesimult az agglomerációs települések körébe.³⁸

Mindezen adatok ismeretében elmondható, hogy a város lakossága folyamatosan növekedett, így a kézirat lezárásának időpontjában (2017. december 31.) mintegy 43.908 ember élt a településen.

³⁸ AGGLOMERÁCIÓK, 2014. 34.